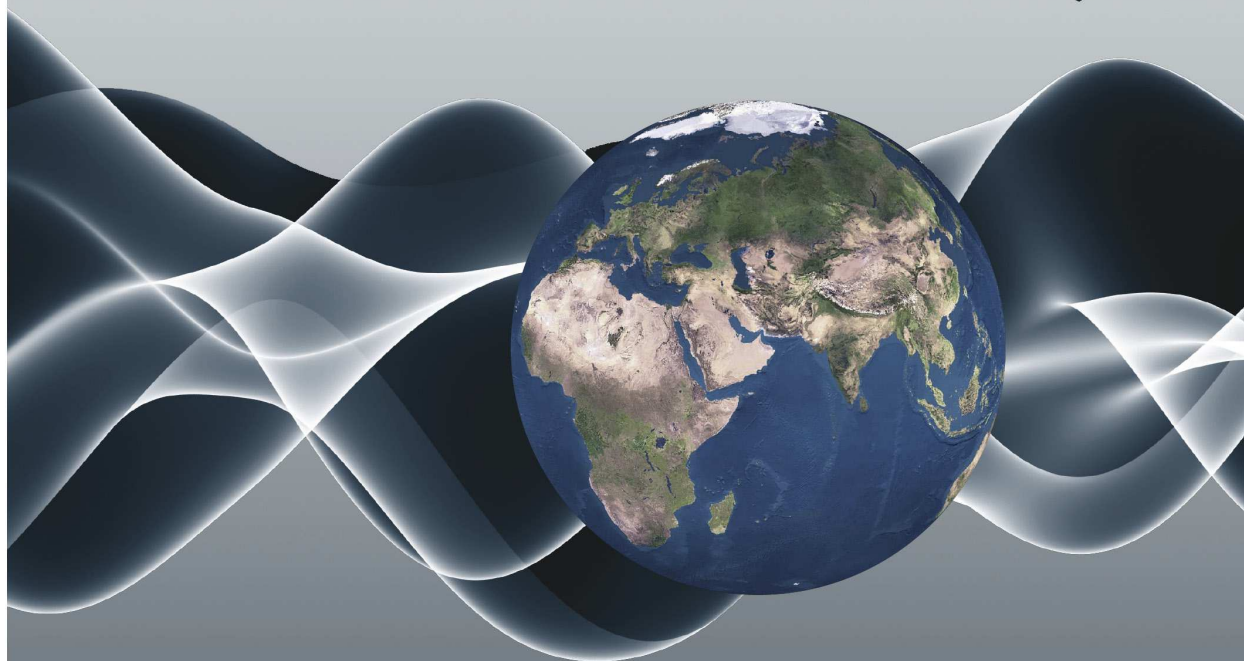

SLOVENSKÁ EKONOMICKÁ SPOLOČNOSŤ - NEZÁVISLÉ ZDRUŽENIE
EKONÓMOV SLOVENSKA

SILOČIARY

Apríl 2014
Číslo 4
Ročník XII
RECENZOVANÉ

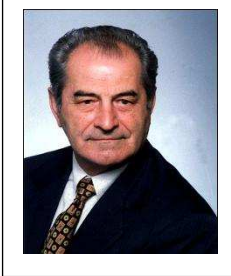
Z OBSAHU

Úvodné slovo /2/
Ekonomický komentár /3/
Makroekonomika /4/
Zahraničie /6/
Mladí a veda /8/

VEDECKO-ODBORNÝ MESAČNÍK O EKONOMIKE A POLITIKE

Úvodne slovo

Majdan versus Valdaj – Návrat k bipolarite?

Na vstupe do roka 2014 sme si pri hodnotení vývoja medzinárodných vzťahov za uplynulý rok pripomenuli, že prezidentovi Ruska Vladimírovi Putinovi bolo za nesporné zásluhy pre zachovanie svetového mieru (hlavne Egypt, Sýria) priznané britskými *The Times* a aj medzinárodne rešpektovanou inštitúciou *FORBES* ocenenie “*International Person of the Year*” - *Najvýznamnejšia osobnosť roka 2013 v medzinárodných vzťahoch*.

Je preto prirodzené, že na základe takéhoto vývoja sme vyjadrili nádej, že... „*zrejma multipolarita v medzinárodných vzťahoch môže prispieť k urýchleniu eliminácie dôsledkov globálnej krízy, najmä však rovnovážnejšiemu vývoju v príjmach, zlepšení života nízkopríjmových skupín obyvateľstva a mierovému riešeniu konfliktov vo svete*“.

Nezvládnutá ekonomicko-spoločenská transformácia Ukrajiny po rozpade ZSSR - rozsiahla chudoba a nenásytné vykorisťovanie zbohatlíkmi – oligarchami – k tomu nezmazateľné resty importovanej, tzv. *ružovej revolúcie* v tomto ťažko skúšanom rôznorodom štáte, tieto predpoklady radikálne zvrátili. V centre historickej Kyjevskej Rusi, na Majdane Nezálosti /Nezávislosti (námestie v Kyjeve), vyvrcholili stretы vládnjej moci prezidenta Janukoviča s prívržencami rôznorodej opozície. Za verejne deklarovanej pomoci a nesporných záujmov spoza ukrajinských hraníc. Hlavne zo západu, no aj z východnej – ruskej strany. Na tú sa so žiadosťami o podporu a ochranu obracali a doteraz obracajú rusky hovoriaci občania. Tak Rusi ako aj Ukrajinci a ďalší, ktorí sa stali terčmi nevraživosti ukrajinských nacionalistov. Nielen na Kryme, ktorý sa aj na základe referenda rozhodol opätovne začleniť do Ruskej federácie, keď ho z nej k Ukrajine v 50. rokoch pripojil vtedajší tajomník ÚV KSSZ N. Chruščov – Ukrajinec.

A keďže takmer 70 miliónová Ukrajina, kedysi chýrna obilnica Ruska a Európy, je bohatá aj na množstvo prírodných zdrojov pre moderné technológie, no predovšetkým: hraničí s Ruskou federáciou, ktorá je najväznejším konkurentom centrálnej svetovej mocnosti – Spojeným štátom americkým, začína nemálo komentátorov hodnotiť tento vývoj ako *návrat k bipolarite sveta (?)*.

Slovenskej republiky sa tento vývoj dotýka bezprostredne. A to v ťažko predvídateľnej, no rozsiahlej miere v protichodných smeroch.

Sme bezprostrednými susedmi Ukrajiny, bratského slovanského národa a štátu. Napriek tomu sa niektorí známi politici zo Slovenska podieľali a podieľajú na zahraničných aktivitách na Ukrajine. Na to sa v medzinárodných vzťahoch nezabúda!

V opačnom smere máme trvalý záujem na udržaní a obojstranne prospešnom rozširovaní hospodárskych, spoločenských a kultúrnych vzťahov s Ukrajincami. Tým skôr, že v prihraničných oblastiach na východe žijú mnohí naši rodáci. Rodová aj jazyková blízkosť utvárajú vhodné predpoklady pre rozširovanie kooperačných vzťahov v produkčnej sfére a ešte viac v zahraničnom obchode.

Doterajšia spolupráca Slovenska s Ukrajinou v dvoch odlišných etapách po vzniku samostatných štátov, má naďalej značný priestor pre výrazné rozširovanie. Podľa údajov Štatistického úradu Ukrajiny (2012) medziročný nárast zahraničnoobchodného obratu až do roku 2008 stúpil v rozsahu 25-30 %. Vplyvom ekonomickej krízy, ktorá sa plne prejavila v roku 2009, došlo k značnému poklesu temp nárastu vo vzájomnom obchode. No už v rokoch 2010-2011 bol zaznamenaný rast zahranično-obchodného obratu, výsledok v roku 2011 však ešte nedosiahol hodnotu roku 2008.

Obrat tovarov v roku 2011 tvoril 1 446,789 mil. USD. Pasívne saldo pre SR 239,057 mil. USD.

Obrat služieb predstavoval 82,411 mil. USD. S pasívnym saldom pre SR 19,188 mil. USD.

Zo strany slovenských kompetentných inštitúcií a podnikateľskej sféry sa - prirodzene, ozývajú upozornenia na *možné ohrozenia našich producentov a spotrebiteľov*. (Obchodníci si svoje záujmy zvyčajne presadia.) Platí to pre všetky odvetvia národného hospodárstva.

Značné obavy registrujeme v agrosektore, hlavne v potravinárskom priemysle. Tu je namieste sledovať nie len vnútroštátny vývoj nášho východného bezprostredného suseda, ale aj *prienik Ukrajiny na zahraničné trhy*. Podľa štúdií Únie hydinárov Slovenska - ÚHS (Ekonomicko-právne aktuálne informácie SPPK EPI 17 4 14) výroba mäsa a mäsových produktov Ukrajiny v minulom roku medziročne vzrástla o 9,4 %. Logické sú preto jej zábery zvyšovať export týchto druhov tovaru. Doteraz exportovala predovšetkým do štátov bývalého ZSSR, do Iraku, Turecka, Jordánska a Líbye. V roku 2013 už začala exportovať mäso a mäsové výrobky aj na náročný trh Holandska.

Ak pri týchto úvahách zohľadníme zrejme dlhodobjšie zhoršenie ukrajinsko-ruských vzťahov, ako aj skutočnosť, že Ruská federácia dosiahla sebastačnosť v týchto produktoch, je nepochybné, že Ukrajina bude nútená presmerovať export uvádzaných produktov na ďalšie trhy. Fakt, že Ukrajina dosiahla v hydínovom mäse sebastačnosť produkcie a to, že už v roku 2013 vyvážala hydinu a hydínové výrobky do Holandska, svedčí o tom, že jej produkcia spĺňa hygienické

a kvalitatívne štandardy Európskej únie. Podľa ÚHS *ukrajinský hydínový gigant MHP mieni svoju súčasnú ročnú spracovateľskú kapacitu 100-tisíc ton štvornásobne zvýšiť. Má teda reálne predpoklady stát' sa najväčším spracovateľom hydiny v Európe.* Ako už bolo spomenuté, Ukrajina môže už teraz vyvážať svoju produkciu do EÚ, takže určite neobíde ani Slovensko. Ba naopak, predstavitelia ÚHS upozornili, že ukrajinský bezcolný dovoz môže byť pre slovenských producentov veľkým problémom. Lebo cez územie SR bude prúdiť ukrajinská produkcia do západoeurópskych štátov. A časť z nej u nás aj zostane. Tým skôr, že západné štáty sú dôraznejšie pri ochrane svojho trhu. Navyše, nižšie ceny ukrajinskej produkcie, vďaka jej viacerým komparatívnym výhodám a teda nižším výrobným nákladom, budú pre obchodné reťazce aj pre našich spotrebiteľov veľkou výhodou. Za situácie, keď aktuálne ceny kurčiat na Ukrajine sú na úrovni okolo 1,7 €/kg, kým u nás sa ich ceny pohybujú na úrovni 2,50 - 2,90 €/kg. Značný rozdiel je aj v cenách kuracích rezňov. Za tejto situácie by zodpovedné inštitúcie štátne, verejnej správy mali urýchlene prehodnotiť otázky potravinovej bezpečnosti v našej republike a prijať nevyhnutné opatrenia. Lebo známa je skutočnosť, že v SR máme len 3 veľkospracovateľov hydiny, ale až 39 rozrábkarní a prebaľovačov, takže na náš trh sa dostáva značné množstvo importovaného tovaru. A naši spotrebiteľia len s ťažkosťami môžu rýchle zistiť jeho pôvod. Lebo na obaloch figurujú tuzemskí dodávatelia a ich kódy. Pravda, to sa netýka len hydínových produktov.

Zlepšovanie vzťahov Slovenska s Ukrajinou však nevidíme ako zábranu pri rovnakom prístupe k partnerom v Ruskej federácii. Tým skôr, že tam je ešte širší priestor pre vzájomne prospešnú spoluprácu v dlhodobom horizonte. A aj pre nesporne úspešný rozvoj Ruska za ostatných dvanásť rokov. Nové Rusko sa pod taktovkou Vladimíra Putina a Dmitrija Medvedeva, podľa údajov MMF, za približne 12 rokov vyšvihlo - merané rastom hrubého domáceho produktu - z **36. až na 6. priečku v celosvetovom rebríčku!** Podobne pozitívne výsledky dosiahla Ruská federácia nielen v ekonomike, ale aj v sociálnej a ďalších oblastiach. A sebavedome upresňuje aj háji svoju identitu i pozície v medzinárodných vzťahoch. Zostáva nádej, že terajšie strety Ukrajiny a Ruska, do ktorých intenzívne vstupujú USA aj EÚ budú riešené mierovými prostriedkami .

Ing. Ladislav Lysák, DrSc.

Ekonomický komentár

Politika súdržnosti desať rokov od vstupu Slovenska do Európskej únie.

1. časť

Európa zahŕňa množstvo regiónov, ktoré prešli rôznym *sociálnym a ekonomickým vývojom.* V súčasnosti sa nachádza v podmienkach rozvíjajúcej sa znalostnej ekonomiky a globálnych integračných trendov. Aký veľký vplyv má globalizácia na trh Európskej únie (EÚ) je Slovensko jasným príkladom. Potvrdzuje to aj pozitívny dosah zahraničných firiem na ekonomiku Slovenska. Po vstupe Slovenska do EÚ sa dá po dosiahnutých výsledkoch v politike hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti tento jeho vývoj hodnotiť kladne. Dokumentuje to aj skutočnosť, že EÚ uverejňuje *správu o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti* každé tri roky, v ktorej sa podrobne opisuje dosiahnutý pokrok a spôsob, akým k nemu prispeli EÚ a členské štáty (na národnej a regionálnej úrovni).

Význam politiky súdržnosti vzrástol zvlášť v časoch finančnej krízy a hospodárskej recesie, ktorá v roku 2008 zachvátila i členské krajiny EÚ. Významnú úlohu v tomto procese zohrávala finančná implementácia politiky súdržnosti z fondov EÚ z ktorých sa realizujú štrukturálne zmeny aj na Slovensku.

Politika súdržnosti prináša novým členským štátom výhody a to hlavne, znižovanie disparít, rast konkurencieschopnosti a zlepšenie kvality života ich obyvateľov. Jej význam a budúcnosť je v tom, aby zmiernila sociálne a ekonomické rozdiely medzi členskými krajinami EÚ a ich regiónmi.

Potreba solidarity medzi členskými štátmi a medzi regiónmi vyznela ešte akútnejšie po vstupe 12 nových krajín v roku 2004 s národným dôchodkom pod priemerom Únie, vrátane Slovenska. Prostredníctvom politiky súdržnosti EÚ na obdobie 2007 – 2013 bola uskutočňovaná Lisabonská stratégia pre rast a zamestnanosť. V ďalšom období investície do inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu nás vedú k hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, ktorá je zladená so stratégiou EÚ2020.

Hlavným účelom politiky solidarity je podpora vytvárania jednotného trhu a náprava nerovnováhy pomocou štrukturálnych opatrení na pomoc regiónom, ktoré zaostávajú, alebo priemyselným odvetviam, ktoré čelia ťažkostiam. EÚ financuje politiku súdržnosti cez ročný rozpočet, ktorý je súčasťou viacročných rozpočtov, nazývaných aj programovými obdobiami a tvoria ho najmä financie členských štátov EÚ. Hlavným finančným nástrojom Európskej únie v uplatňovaní politiky súdržnosti sú *štrukturálne fondy a kohézny fond.* Slovensko ich využívalo, resp. využíva v priebehu desiatich rokov od svojho vstupu do EU prostredníctvom dvoch programových období, tzv. skráteného obdobia 2004 - 2006 a celého obdobia 2007 - 2013. Ich implementácia je spojená so spolufinancovaním, k čomu sú potrebné aj verejné financie. Takáto vzájomná

solidarita nepomáha len prijímateľom prostriedkov z fondov EÚ, ale tiež štátom, ktoré sú hlavnými prispievateľmi do rozpočtu spoločenstva (napr. tým, že ich podniky profitujú z veľkých investičných projektov v slabších regiónoch). Ignorovanie rozdielov medzi regiónmi by na druhej strane mohlo viesť k ich narastaniu, čo by brzdilo rozvoj Európskej únie ako celku.

Na posudzovanie a hodnotenie potrieb regiónov, ako aj na určenie vhodnosti jednotlivých nástrojov regionálnej politiky EÚ pre konkrétne regióny, sa používa metodika NUTS (La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) – Územná štatistická jednotka, vytvorená Štatistickým úradom Európskej únie. Účelom metodiky NUTS bolo vytvorenie jednotnej klasifikácie územných jednotiek v rámci EÚ. Na základe tohto vymedzenia boli určené **nástroje a ciele politiky súdržnosti** v jednotlivých programovacích obdobiach.

Postupne boli využívané **nasledovné nástroje**:

Európsky fond regionálneho rozvoja (ERDF). Financoval infraštruktúru, investície do tvorby pracovných príležitostí, miestne rozvojové projekty a pomoc malým firmám.

Európsky sociálny fond (ESF) – mal za cieľ pomáhať najmä v oblasti aktívnej politiky zamestnanosti a voľného pohybu pracovných síl.

Európsky poľnohospodársky a garančný fond (EAGGF) – bol určený na podporu rozvoja vidieka a na pomoc farmárom v zaostávajúcich regiónoch.

Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (European Agricultural Fund for Rural Development; EAFRD) bol pre nové programové obdobie 2007 – 2013 stanovený v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky ako samostatný finančný nástroj na podporu rozvoja vidieka.

Finančný nástroj na riadenie rybolovu (FIFG) – pomáhal adaptovať a modernizovať rybolovný priemysel. Okrem týchto základných nástrojov štrukturálnej politiky EÚ bol vytvorený aj **Kohézny fond (KF)** - ako nástroj na podporu najmenej prosperujúcim štátom EÚ. Podporu z Kohézneho fondu mohli čerpať členské štáty, ktorých HDP na obyvateľa nepresahoval 90 % priemeru krajín EÚ.

Ciele politiky súdržnosti pre prvé z pohľadu Slovenska programovacie obdobie 2004-2006 boli určene nasledovne:

CIEĽ 1: Pomoc zaostávajúcim regiónom (cca 70 % fondov) Vzťahovala sa na regióny na úrovni NUTS II, v ktorých HDP na obyvateľa, meraný paritou kúpnej sily za posledné tri roky, je menší ako 75 % priemeru EÚ. Zdroje pre Cieľ 1 – Európsky fond regionálneho rozvoja, Európsky sociálny fond, Európsky poľnohospodársky usmerňovací a záručný fond. V prípade Slovenska boli oprávnené čerpať pomoc zo štrukturálnych fondov v rámci Cieľa 1 všetky regióny okrem Bratislavského kraja.

CIEĽ 2: Podpora ekonomickej a sociálnej konverzie v oblastiach so štrukturálnymi problémami (cca 18 %

fondov) Vzťahovala sa na podporu ekonomickej a sociálnej konverzie v priemyselných, vidieckych, mestských oblastiach a v oblastiach závislých od rybolovu, ktoré majú štrukturálne problémy. Zdroje pre Cieľ 2 – Európsky fond regionálneho rozvoja, Európsky sociálny fond. V rámci Cieľa 2 bolo možné čerpať pomoc zo štrukturálnych fondov len na území Bratislavského kraja.

CIEĽ 3: Modernizácia vzdelávania a podpora zamestnanosti (cca 12 % fondov) Modernizovanie systémov vzdelávania a podpora zamestnanosti. Nástroje podporované v rámci Cieľa 3 boli určené celej Európskej únii okrem tých regiónov, na ktoré sa vzťahuje Cieľ 1 v rámci vyrovnávacích programov. Zdroje pre Cieľ 3 – Európsky sociálny fond. V rámci Cieľa 3 je možné čerpať pomoc zo štrukturálnych fondov len na území Bratislavského kraja.

Pre druhé programovacie obdobie 2007-2013 boli stanovené ciele:

CIEĽ 1: Konvergencia. V ciele Konvergencia sa finančná podpora z fondov ERDF a ESF prioritne sústreďuje na regióny, ktorých hrubý domáci produkt na obyvateľa za tri posledné roky pred prijatím nových nariadení nedosiahol 75 % priemeru krajín rozšírenej EÚ. V prípade Slovenska je to jeho celé územie s výnimkou Bratislavského kraja. Pri financovaní z Kohézneho fondu cieľ Konvergencia pokryje členské štáty, ktorých hrubý národný dôchodok za tri posledné roky pred prijatím nariadení nedosiahol 90 % priemeru krajín rozšírenej EÚ, a ktoré majú konvergenčný program. Tieto kritériá Slovensko spĺňa na celom svojom území.

CIEĽ 2: Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť. Na čerpanie podpory v ciele Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť sú oprávnené oblasti, ktoré nespádajú do cieľa Konvergencia – čo je v prípade Slovenska Bratislavský kraj. Cieľ je zameraný na posilnenie konkurencieschopnosti a atraktivity regiónu Bratislavského kraja.

CIEĽ 3: Európska územná spolupráca. Cieľ Európska územná spolupráca sa vzťahuje na regióny, ktoré majú pozemné alebo námorné hranice, oblasti nadnárodnej spolupráce vymedzené v zmysle opatrení na podporu integrovaného územného rozvoja, podporu medziregionálnej spolupráce a výmenu skúseností.

pokračovanie
Ing. Ondrej Barič, PhD

Rezervované pre makroekonomiku

Problémy čerpania eurofondov na Slovensku v období 2007-2013

Regionálna politika Európskej únie sa snaží o dosiahnutie znižovania rozdielov medzi jednotlivými regiónmi, najmä prostredníctvom posilnenia ekonomickej, sociálnej

a územnej kohézie. Za účelom dosiahnutia tohto cieľa uplatňuje Európska únia politiku solidarity (kohéznu politiku), pričom implementáciu zabezpečuje prostredníctvom štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu. Európska únia tak napomáha vyrovnávať disparity v rámci

regiónov rozširujúcej sa EÚ so snahou prispieť k vytvoreniu priestoru stability.

Programové obdobie 2007-2013 v rámci Slovenskej republiky vychádzalo zo skúseností skráteného obdobia 2004 - 2006, kedy Slovensko malo prvýkrát možnosť čerpať finančné prostriedky zo štruktúr Európskej únie ako jeden z členských štátov. Regióny Slovenska (VÚC, mestá, obce) mali teda už reálnu skúsenosť s administratívnymi postupmi a implementačnými mechanizmami, ktoré boli pre systém čerpania prostriedkov v podmienkach SR vytvorené.

Napriek reálnej skúsenosti, čerpanie finančných prostriedkov zo štruktúr Európskej únie bolo v programovom období 2007-2013 podľa viacerých odborníkov (Baláž, Sloboda, Vlachynský) nedostatočné a neefektívne. V rámci tohto obdobia sa čoraz viac hovorí o problémoch, ktoré súvisia s čerpaním nenávratných finančných prostriedkov. Jedným z významných problémov je nedostatočne nastavený systém podpory. Súčasný systém nedokáže dostatočne efektívne zacieliť na špecifiká jednotlivých regiónov a zvažovať tieto špecifiká pri vymedzení hlavných potrieb daných regiónov, ako aj pri poskytovaní finančných prostriedkov. V dôsledku toho, prostriedky nie sú prioritne smerované do problémových regiónov, napríklad s vysokou nezamestnanosťou, čo vedie k opačnému účinku - zvyšovaniu medziregionálnych a vnútroregionálnych rozdielov.

Ďalšou problematickou oblasťou je vysoká nákladovosť manažmentu systému eurofondov, čo je spôsobené najmä vysokou byrokraciou smerom ku konečným prijímateľom. Veľké administratívne prekážky vedú k spomaleniu čerpania finančných prostriedkov z EÚ. Na národnej úrovni je byrokracia väčšia ako na úrovni európskej, čo je dôsledkom zadávania ďalších kritérií zo strany hodnotiteľov jednotlivých projektov. Nadmerná administratívna záťaž je často primárnou príčinou, ktorá potenciálnych žiadateľov odrádza od podania projektu. Vysoká byrokracia je charakteristická pre všetky fázy projektového cyklu - od plánovania, cez podanie žiadosti, schválenie, zazmluvnenie projektu až do fázy implementácie a kontroly. Na druhej strane, požadovanie dokumentov a podkladov od žiadateľov sú potrebné pre dostatočné hodnotenie žiadosti, pre správne posúdenie žiadateľa, čo umožňuje porovnať rozdiely medzi žiadateľmi a vybrať projekty, ktoré budú zmysluplné, potrebné a vhodne implementované, pričom žiadateľ bude schopný projekt realizovať v dohodnutom termíne,

požadovanej kvalite a pri zabezpečení trvalej udržateľnosti. Otázkou teda zostáva, ktoré dokumenty sú nevyhnutné, a ktoré patria k zbytočným požiadavkám zo strany hodnotiaceho subjektu. Riadiace orgány však deklarujú, že byrokracia sa postupne znižuje, že viaceré predtým požadované dokumenty pri podávaní žiadosti je teraz možné predkladať až pri príprave zmluvy o nenávratný finančný príspevok, teda povinnosť vydokladovať niektoré oblasti sa týka iba úspešných žiadateľov o finančnú podporu. Zmenšovanie administratívnej náročnosti pri podávaní žiadosti vidia riadiace orgány aj v možnosti podávať niektoré dokumenty v elektronickej forme. Systém ITMS umožňuje minimalizovať niektoré formálne nedostatky projektovej dokumentácie, v konečnom dôsledku však musí byť dokumentácia vytlačená a doručená v papierovej forme na daný orgán.

Vysoká byrokracia sa však netýka len procesu podávania a schvaľovania žiadosti o nenávratný finančný príspevok. Aj v rámci ďalších fáz projektového cyklu sa žiadatelia musia vyrovnávať s administratívnou náročnosťou. Európska komisia hodnotí systém implementácia a kontroly v podmienkach Slovenskej republiky ako veľmi náročný systém. Systém kontroly projektov, ktoré boli finančne podporené zo štruktúr Európskej únie sa skladá z viacerých stupňov a projekty prechádzajú niekoľkými kontrolami. V rámci národnej úrovne sa jedná o dvojstupňovú kontrolu. Európska únia v Nariadení Rady č. 1083/2006 definuje tri kontrolné a monitorovacie mechanizmy pre oblasť prerozdeľovania prostriedkov zo štruktúr Európskej únie: certifikačný orgán, orgán auditu a monitorovací výbor. Certifikačný orgán zodpovedá za certifikáciu výkazov o výdavkoch a žiadostí o platbu, skôr ako sú zaslané Európskej komisii. Orgán auditu zabezpečuje kontrolu účinného fungovania systému riadenia a kontroly, uskutočňovanie auditu na vybranej vzorke projektov, predkladanie výročnej správy, v ktorej upozorňuje aj na zistené nedostatky. Správa audítorov Európskej komisie, ktorej čiastkové výsledky boli zverejnené nedávno, poukazuje na zlyhanie vnútroštátneho systému kontroly čerpania eurofondov. V rámci kontroly vzorky projektov, ktoré už predtým prešli dvojstupňovou národnou kontrolou, a ktoré boli uznané za bezchybné, audítori EK našli závažné pochybenia. V dôsledku toho, SR je povinná vysvetliť zistené nedostatky a doplniť zistenia Európskej komisie. V prípade, že pochybenia sa potvrdia, je možné očakávať pozastavenie čerpania prostriedkov z fondov EÚ alebo zmenšenie objemu financií pre ďalšie programové obdobie. Slovenské mimovládne neziskové organizácie upozorňujú, že v ďalšom programovom období (2014-2020) rovnako nie sú dostatočne upravené podmienky efektívnej verejnej kontroly fondov, v dôsledku čoho nebude možná nezávislá kontrola týchto investícií. Aj v súvislosti s tým sa otvára problém transparentnosti a efektívnosti rozdeľovania nenávratných finančných prostriedkov.

Práve problém korupcie je často rozoberanou témou súvisiacou s problémami čerpania prostriedkov z fondov EÚ v Slovenskej republike, ktorá je podporená už vyššie spomenutou byrokraciou. Vysoká administratívna náročnosť prispieva k rozmachu korupcie, keďže sťažuje samotný proces monitorovania a kontroly. Verejnosť sa v priebehu obdobia 2007-2013 stala svedkov viacerých korupčných afér v oblasti prideľovania prostriedkov EÚ. Riešenie tohto problému podľa EK spočíva v efektívnom systéme kontroly, ktorý však v podmienkach Slovenskej republiky zlyháva. Otázne však je, či by systém kontroly dokázal odhaliť viaceré nekalé praktiky, ktoré sprevádzajú celý projektový cyklus. Verejnosť a potenciálni žiadatelia vyjadrujú názor, že projektová žiadosť nebude schválená v prípade, že nemáte na známych na ministerstve, prípadne, že neposkytnete určitú sumu peňazí. Baláž (SAV) tieto vyjadrenia potvrdzuje "eurofondy sú živnou pôdou pre korupciu. Tie percentá, ktoré sa tam berú z hodnoty projektu, sa bežne pohybujú od 20 % vyššie."¹

Ako problém súvisiaci s nedostatočným čerpaním fondov EÚ v Slovenskej republike možno tiež spomenúť neprimerané výšky spolufinancovania, ktorých dôsledkom sú vytlačacie efekty, ako aj znižovanie tlaku na vnútornú efektívnosť prijímateľov pomoci. Problém so spolufinancovaním riešia primárne obce či menšie mestá, ktoré často nemajú dostatočné interné zdroje, ktoré by zabezpečili podiel na danej investícii. V dôsledku toho, obce siahajú v mnohých prípadoch k externým zdrojom, čo vedie k zadlžovaniu samospráv. V súkromnom sektore je vyššia miera spolufinancovania, ktorá závisí od jednotlivých operačných programov, čo spôsobuje problémy najmä malým a stredným podnikateľom. Práve tieto subjekty nemajú dostatočné prostriedky, ktorými by sa dokázali spolupodieľať na finančnom riadení projektu. Mnohí z nich neriešia tento problém cez pôžičky a úvery, pretože sa obávajú, že by neboli schopní splácať tieto záväzky. Problém predstavuje tiež možnosť, že v dôsledku nesplnenia zámerov projektu, príp. výskytu nejakej chyby môže Európska únia požadovať vrátenie celého nenávratného finančného prostriedku, čo by malo na malé a stredné firmy v mnohých prípadoch likvidačné účinky.

Riešením mnohých sporných otázok v oblasti čerpania financií z EÚ sa môže javiť využívanie služieb externých firiem, ktoré poskytujú projektové poradenstvo alebo externý projektový manažment. Firmy prevezmú na seba záväzok a vypracujú pre žiadateľa celú projektovú žiadosť a pripraví celú projektovú dokumentáciu. Toto riešenie sa vyzdvihuje najmä v prípade obcí či menších miest, kde administratíva spojená so žiadosťou o nenávratný finančný príspevok mnohonásobne prekračuje

personálne kapacity, ktoré má tento subjekt k dispozícii. Tienistou stránkou však zostávajú pomerne vysoké náklady súvisiace s týmito službami. Obec musí zaplatiť externej firme za poskytnuté služby, pričom však nemá žiadnu istotu, že žiadosť bude schválená a projekt následne realizovaný. Veľakrát obce/mestá nevedia rozlíšiť, či sa jedná o spoľahlivú firmu alebo budú obci poskytnuté menej kvalitné služby, ktoré v konečnom dôsledku obec/mesto nevie skontrolovať a v dôsledku nedostatočnej spätnej väzby zo strany hodnotiacich orgánov nemá možnosť poukázať na nedostatky zo strany externej firmy.

Je potrebné tiež upozorniť, že žiadatelia o finančné prostriedky z fondov EÚ musia na Slovensku čeliť nedostatočnej podpore zo strany verejných orgánov. Informovanosť o možnostiach využívania nenávratných finančných prostriedkov je veľmi slabá a potenciálni záujemci nevedia, na koho sa obrátiť, kto je kompetentný poskytnúť im radu, vysvetliť nejasnosti.

Ak teda hovoríme o neefektívnosti čerpania eurofondov na Slovensku, musíme sa primárne zamerať na hlavné problémy, ktoré vedú k vzniku tejto situácie. V dôsledku vyššie uvedeného je nutné zvažovať nápravné opatrenia, ktoré by prispeli k zlepšeniu čerpania prostriedkov zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu v rámci štruktúr Európskej únie. Odstraňovanie týchto príčin je proces dlhodobý, ktorý však začína zadefinovaním problémov a priamym poukazaním na ne.

PhDr. Vladimíra Štefancová
Fakulta manažmentu UK Bratislava

Použitá literatúra

- INESS: *Aká je bilancia fondov EÚ za 10 rokov členstva?*. [online] 5.5.2014. Dostupné na internete <<http://www.iness.sk/stranka/9528-Aka-je-bilancia-fondov-EU-za-10-rokov-clenstva-Euractivsk.html>>
- SIBYLA, P. - KOVÁČ, M.: *Správa o stave podnikateľského prostredia v SR, 2010*. [online] 2011. Dostupné na internete <http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2013/03/sspp_2010_08_eurofondy.pdf>
- VOJTECH, F.: *Ekonomická udržateľnosť regionálnej samosprávy na Slovensku*. Trnava: Regionálna samospráva, rok pred voľbami, 2012. str. 206. ISBN 978-80-8105-433-4

Medzinárodné politické vzťahy

Dynamika populácie v štátoch SNŠ na začiatku 21. storočia

V druhej polovici 20. storočia došlo k výraznej zmene dynamiky vývoja svetovej populácie. V súčasnosti sme svedkami nových demografických skutočností – rastu miery starnutia populácie, poklesu miery fertility vo vyspelých aj rozvojových štátoch, poklesu podielu mladej

¹ INESS: *Aká je bilancia fondov EÚ za 10 rokov členstva?*. [online] 5.5.2014. Dostupné na internete <<http://www.iness.sk/stranka/9528-Aka-je-bilancia-fondov-EU-za-10-rokov-clenstva-Euractivsk.html>>

časti populácie na celkovej aj produktívnej populácii, predĺžovania očakávanej dĺžky života, poklesu dojčenskej a detskej úmrtnosti ako aj celkovej úmrtnosti oproti predchádzajúcim obdobiam, a ďalších. V tomto článku analyzujeme celý región štátov, pričom sme pre potreby našej analýzy vybrali členské štáty Spoločenstva nezávislých štátov (CIS), ktoré v posledných dvoch dekádach zaznamenali pomerne búrlivý vývoj v demografickej, ekonomickej, politickej aj sociálnej oblasti, či už ide o zmenu politického režimu v jednotlivých štátoch, prepád ekonomík, zhoršenie sociálnych ukazovateľov alebo výraznú zmenu niektorých demografických charakteristík, pričom sme sa rozhodli zamerať na vývoj demografických charakteristík skúmaných štátov na začiatku 21. storočia.

Ako základ pre analýzu slúžili premenné získané z on-line databázy Health Nutrition and Population Statistics Svetovej banky.

(<http://databank.worldbank.org/data/views/variableSelect/selectvariables.aspx?source=health-nutrition-and-population-statistics>). Všetky údaje pre jednotlivé štáty pochádzajú z uvedenej databázy. Za východiskové roky pre analýzu sme zvolili roky 2001, 2006 a 2011. Za tieto roky sme boli schopní získať kompletne údaje pre všetky skúmané štáty, čo umožnilo dostatočnú analýzu dynamiky populácie v jednotlivých štátoch CIS v prvej dekáde 21. storočia. Pri analýze vývoja dynamiky populácie v jednotlivých štátoch CIS sme uplatnili zhukovú analýzu. Na základe vykonanej zhukovej analýzy sme identifikovali päť hlavných klastrov sledovaných štátov, v rámci ktorých je možné pozorovať podobné charakteristiky, a medzi ktorými prevládajú odlišné charakteristiky. Jednotlivé premenné pre analýzu sme rozdelili do šiestich základných skupín. V skupine Stav populácie analyzujeme základné demografické premenné – celkovú populáciu v danom štáte a ročný rast populácie. Do skupiny Veková štruktúra sme zaradili štyri premenné, ktoré sú významné najmä pre ekonomiky jednotlivých štátov. Prvé dve sa týkajú podielu neproduktívnej časti populácie na celkovej populácii. Ďalšie dve priamo súvisia s vývojom hlavných makroekonomických ukazovateľov, predovšetkým s tvorbou HDP, úrovňou konečnej spotreby domácností a príjmovou a výdavkovou časťou štátneho rozpočtu (vplyv na priame a nepriame dane a transferové platby). Dôležitou skupinou je Fertilita, kde sledujeme celkovú fertilitu žien v plodnom veku (15 – 49 rokov) a osobitne tiež fertilitu adolescentov (15 – 19 rokov). Úroveň celkovej fertility je dôležitá predovšetkým z hľadiska zachovania populácie, kedy by sa mala pohybovať na teoretickom minime 2 deti na ženu. Adolescentná miera fertility je dôležitá z hľadiska štátneho rozpočtu. Na príjmovej strane štát stráca na priamych daniach, pretože mladé matky zostávajú doma s deťmi, na výdavkovej strane dochádza k tlaku na rast výdavkov súvisiacich so zabezpečením základných potrieb dieťaťa. V skupine Natalita a mortalita sú zaradené štyri premenné. Prvé dve

– hrubá miera pôrodnosti a hrubá miera úmrtnosti sú dôležité z hľadiska prirodzeného prírastku alebo úbytku obyvateľstva. Okrem toho sme do analýzy zaradili aj premenné týkajúce sa dojčenskej a detskej úmrtnosti, ktoré môžu do určitej miery zohľadňovať stav zdravotníctva v skúmaných štátoch. Predposlednou skupinou je Očakávaná dĺžka života, pričom sledujeme osobitne vek, akého sa pri narodení môžu dožiť muži a ženy. Vývoj týchto premenných v čase je dôležitý pre ekonomiku štátu z hľadiska správneho nastavenia odchodu veku do dôchodku, čo má vplyv na výdavkovú stránku štátneho rozpočtu v prípade neexistencie sporenia na dôchodok zo strany obyvateľstva v súkromnom sektore. Poslednou skupinou je Mestská populácia dôležitá z hľadiska plánovania miest. Sledujeme tu celkovú mestskú populáciu ako podiel na celkovej populácii ako aj vývoj miery rastu mestskej populácie.

Na základe údajov získaných z databázy Health Nutrition and Population Statistics môžeme konštatovať, že celková populácia v jednotlivých členských štátoch SNŠ značne kolíše okolo priemeru, ktorý je na úrovni 25 mil. ľudí. Z celkového počtu jedenásť štátov, len tri štáty (27,3 % z celkového počtu skúmaných štátov) majú počet obyvateľov vyšší ako priemer (Rusko 143 mil., Ukrajina 45,7 mil. a Uzbekistan 29,3 mil.). Ostatné štáty (72,7 %) majú počet obyvateľov nižší, pričom až sedem štátov (63,6 %) má počet obyvateľov nižší ako 10 mil. Menšie rozdiely môžeme pozorovať aj pri úrovni absolútneho objemu HND vyjadreného v bežných cenách v USD. Päť štátov má HND p. c. vyšší ako priemer, vo zvyšných šiestich štátoch je úroveň nižšia.

Na základe výstupov analýzy konštatujeme, že v sledovanom období došlo v štátoch CIS k relatívne stabilnému vývoju demografických charakteristík. Naznačuje to predovšetkým počet štátov v jednotlivých skupinách v rokoch 2006 a 2011, kedy nedošlo k žiadnej zmene v počte členov v jednotlivých klastroch. Čo sa týka rokov 2006 a 2011, vnútorná štruktúra jednotlivých klastrov sa nezmenila až na jednu výnimku týkajúcu sa klastrov 3 a 4. V roku 2006 bola Ruská federácia súčasťou klastra 3, spolu s Bieloruskom a Ukrajinou. Moldavsko tvorilo klaster 4. V roku 2011 došlo k výmene týchto dvoch štátov v oboch klastroch. Moldavsko sa stalo súčasťou klastra 3 a Ruská federácia sa vyčlenila ako samostatný klaster 4. Oproti roku 2001 došlo k zmene štruktúry jednotlivých klastrov, aj keď táto zmena nebola výrazná. V prípade klastra 1 došlo k presunu Kazachstanu a Moldavska, čím sa vyčlenilo Arménsko ako klaster 1 v nasledujúcich obdobiach. Kazachstan sa stal od roku 2006 súčasťou klastra 2. V prípade klastrov 2 a 5 došlo k presunu Turkménska a Uzbekistanu z klastra 2 do klastra 5, ktorý bol v roku 2001 tvorený len Tadžikistanom.

Tabuľka 1 Zloženie klastrov

Klaster	Rok		
	2001	2006	2011
1	Arménsko, Kazachstan, Moldavsko	Arménsko	Arménsko
2	Azerbajdžan, Kirgizsko, Turkménsko, Uzbekistan	Azerbajdžan, Kazachstan, Kirgizsko	Azerbajdžan, Kazachstan, Kirgizsko
3	Bielorusko, Ukrajina	Bielorusko, Ruská federácia, Ukrajina	Bielorusko, Moldavsko, Ukrajina
4	Ruská federácia	Moldavsko	Ruská federácia
5	Tadžikistan	Tadžikistan, Turkménsko, Uzbekistan	Tadžikistan, Turkménsko, Uzbekistan

Zdroj: vlastné spracovanie

Môžeme konštatovať geografickú blízkosť štruktúr jednotlivých klastrov vo všetkých sledovaných obdobiach. Výnimku z homogenity klastrov (geografická blízkosť štátov na základe spoločných hraníc) predstavuje začiatok sledovaného obdobia – rok 2001. Značne heterogénnu štruktúru vykazuje najmä klaster 1 (Arménsko, Kazachstan a Moldavsko). V ostatných sledovaných rokoch je štruktúra jednotlivých klastrov pomerne homogénna, aj keď v klastru 2 sa nachádza Azerbajdžan, ktorý nemá spoločnú hranicu s ďalšími štátmi z daného klastra. Konštatujeme tak, že na začiatku sledovaného obdobia (2001) mali štáty CIS pomerne heterogénne demografické charakteristiky, no v priebehu prvej dekády 21. storočia došlo k postupnému zblíživaniu týchto charakteristík v rámci jednotlivých klastrov čo dokumentuje skutočnosť, že medzi rokmi 2006 a 2011 došlo len k jednej zmene v zložení klastrov. Niektoré štáty pritom boli stabilne členmi klastrov počas celého sledovaného obdobia. K žiadnej zmene nedošlo v prípade Arménska, Azerbajdžanu, Bieloruska, Tadžikistanu a Ukrajiny, čo predstavuje takmer 50 % sledovaných štátov, ktoré súhrne majú 76 mil. obyvateľov (27,7 % celkovej populácie CIS; v prípade abstrahovania od populácie Ruskej federácie by bol tento podiel až 59 %).

pokračovanie

doc. Ing. Martin Grešš, PhD.

EU Fakulta medzinárodných vzťahov

Mladi a veda

Kultúrne rozdiely vo vedecko-výskumných organizáciách

2. časť

Alebo ak nastane stret kolektivistických a individualistických kultúr, nastáva podobný problém. Kolektivistické kultúry majú tendenciu súdiť “on je jeden z nás” alebo “nepatrí k nám.” Majú tendenciu kategorizovať a vytvárať stereotypy, a takým spôsobom si zjednodušovať život, v podstate necítia potrebu skúmať, kto je človek, keďže to už na základe jeho príslušnosti k nejakej skupine vedia. Pri takomto prístupe by sa manažér mal snažiť o rekategorizáciu, aby vnímali členom tímu ako “tí sú naši.” Vďaka takejto rekategorizácii môžu vzťahy začať byť interpersonálne, kde sú osobnostné charakteristiky jedinca dôležitejšie ako príslušnosť k nejakej skupine.

Čím je kultúrna vzdialenosť vyššia medzi dvoma jedincami, tým radšej budú daní jedinca komunikovať cez skupiny, do ktorých patria a nie interpersonálne (medzi sebou). Čím je kultúrna vzdialenosť väčšia (rôzne jazykové skupiny, rôzne sociálne štruktúry, politické systémy atď.), tým náročnejšie je pre dvoch príslušníkov rozdielnych kultúr spolu komunikovať. Tým pádom existuje limit želateľnej heterogenity v tímoch. Extrémna heterogenita je veľmi náročná na komunikáciu, čo môže v konečnom dôsledku ohroziť tímový projekt.

Pre zlepšenie komunikácie v medzinárodných tímoch existujú napríklad aj interkultúrne tréningy, ktoré napomáhajú chápaniu kultúrnych rozdielov a zlepšujú komunikáciu v interkultúrnom prostredí. Napríklad zmenšenie rozdielov medzi “jeden z nás” a “jeden z nich,” získavanie pozitívnych skúseností v prítomnosti osôb z rôznych kultúr, zvyšovanie povedomia o podobnostiach rôznych kultúr, hľadanie win-win riešení v situáciách, v ktorých ľudia nesúhlasia.

Existuje nespočetné množstvo interkultúrnych rozdielov samozrejme a všetky môžu zapríčiniť interpersonálne ťažkosti, keď ľudia pracujú spoločne. Identifikovanie takýchto problémov a následný tréning pracovníkov na zvyšovanie ich tolerancie a pozmeňovanie správania, aby sa ľuďom v tíme ľahšie pracovalo, môže veľmi výrazne zvýšiť efektivitu v heterogénnej skupine, čo môže výrazne napomôcť k úspechu interkultúrneho tímu.

Andrejka Jasenová
Fakulta manažmentu UK Bratislava